

Laisvosios prekybos ir ribotos imigracijos argumentai

Hansas-Hermanas Hoppè

Dažnai teigiama, kad «laisvoji prekyba» priklauso «laisvajai imigracijai», kaip «protekcionizmas» priklauso «ribotai imigracijai». Tai yra, teigiama, kad nors ir nėra neįmanoma, jog kas nors gali derinti protekcionizmą su laisvąja imigracija arba laisvąją prekybą su ribotąja imigracija, šios pozicijos yra intelektualiai nenuoseklios ir todėl klaidingos. Taigi, jei žmonės siekia išvengti klaidų, jos turėtų būti išimtis, o ne taisyklė. Faktai, kiek jie susiję su šiuo klausimu, atrodo atitinkantys šį teiginį. Pavyzdžiui, kaip parodė 1996 m. respublikonų prezidento pirminiai rinkimai, dauguma laisvųjų prekybininkų pasisako už santykinai (net jei ne visiškai) laisvą ir nediskriminacinę imigracijos politiką, o dauguma protekcionistų pasisako už labai griežtą ir selektyvią imigracijos politiką.

Nepaisant to, kad atrodo priešingai, aš įrodinėsiu, kad ši tezė ir jos netiesioginis teiginys yra iš esmės klaidingi. Visų pirma įrodysiu, kad laisvoji prekyba ir ribota imigracija yra ne tik visiškai suderinama, bet netgi viena kitą papildanti politika. Tai reiškia, kad klysta ne laisvosios prekybos ir ribotos imigracijos šalininkai, o laisvosios prekybos ir laisvosios imigracijos šalininkai. Tokiu būdu iš laisvosios prekybos ir ribotos imigracijos pozicijos atimdamas «intelektualinę kaltę» ir perkeldamas ją ten, kur ji iš tikrųjų priklauso, tikiuosi paska-

---

Hansas-Hermannas Hoppè yra Nevados universiteto Las Vegase ekonomikos profesorius emeritas, Miseso instituto vyresnysis mokslinis bendradarbis ir Nuosavybės ir laisvės draugijos prezidentas.

Vertėjas: Andrejus Ševcovas

tinti dabartinės viešosios nuomonės pokyčius ir palengvinti esminį politinį persitvarkymą.

Laisvosios prekybos argumentai

Nuo Rikardo laikų laisvosios prekybos argumentai buvo logiškai nepaneigiami. Kad argumentacija būtų išsami, būtų naudinga ją trumpai apibendrinti. Apibendrinimas bus protekcionizmo tezės, kurią neseniai pasiūlė Patas Buchananas, *reductio ad absurdum* forma.

Pagrindinis protekcionizmo argumentas – darbo vietų apsauga šalies viduje. Kaip Amerikos gamintojai, kurie savo darbuotojams moka 10 JAV dolerių per valandą, gali konkuruoti su Meksikos gamintojais, mokančiais 1 JAV dolerį ar mažiau už valandą? Jie negali, ir amerikiečių darbo vietos bus prarastos, jei nebus įvesti importo tarifai, kad amerikiečių darbo užmokestis būtų apsaugotas nuo meksikiečių konkurencijos. Laisva prekyba galima tik tarp šalių, kuriose darbo užmokestis yra vienodas, taigi, kurios konkuruoja «vienodomis sąlygomis». Kol taip nėra (kaip JAV ir Meksikos atveju), konkurencijos sąlygos turi būti suvienodintos taikant muitus. Kalbant apie vidaus darbo vietų apsaugos politikos pasekmes, Buchananas ir kiti protekcionistai tvirtina, kad tai paskatins vidaus jėgą ir klestėjimą. Jiems pagrįsti pateikiami laisvosios prekybos šalių, kurios prarado kadaise buvusią išskirtinę tarptautinę ekonominę padėtį, pavyzdžiui, XIX a. Anglija, ir protekcionistinių šalių, kurios tokią padėtį įgijo, pavyzdžiui, XIX a. Amerika, pavyzdžiai.

Šis ar bet kuris kitas tariamas empirinis protekcionizmo tezės įrodymas turi būti atmestas iš karto kaip klaidingas *post hoc, ergo propter hoc*. Iš istorinių duomenų daroma išvada nėra įtikinamesnė, nei jei iš stebėjimo, kad turtingi žmonės vartoja daugiau nei neturtingi, darytume išvadą, kad būtent vartojimas daro žmogų turtingą. Iš tiesų tokie protekcionistai kaip Buchananas paprastai nesupranta, ką iš tikrųjų reikia daryti ginant savo tezę. Bet koks argumentas už tarptautinį protekcionizmą tuo pat metu yra argumentas už tarpregioninį ir vietinį protekcionizmą. Kaip skiriasi darbo užmokesčio lygis JAV ir Meksikoje, Haityje ar Kinijoje, taip skiriasi ir darbo užmokestis Niujorke ir Alabamoje arba Manhatane, Bronkse ir Harleme. Taigi, jei tiesa, kad tarptautinis protekcionizmas gali padaryti visą valstybę klestinčią ir stiprią, tai taip pat turi būti tiesa, kad tarpregioninis ir

tarpvietinis protekcionizmas gali padaryti regionus ir vietas kles-
tinčius ir stiprius. Tiesą sakant, galima žengti dar toliau. Jei protek-
cionizmo argumentas būtų teisingas, tai reikštų kaltinimą bet kokiai
prekybai ir tezės, kad kiekvienas žmogus būtų labiausiai klestintis ir
stipriausias, jei niekada su niekuo neprekiautų ir liktų savarankiškai
izoliuotas, gynimą. Žinoma, tokiu atveju niekas niekada nepraras-
tų darbo, o nedarbas dėl «nesąžiningos» konkurencijos sumažėtų iki
nulio. Šitaip išvedant galutinę protekcionistinio argumento implika-
ciją, atsiskleidžia visiškai jo absurdas, nes tokia «visiško užimtumo
visuomenė» nebūtų klestinti ir stipri; ją sudarytų žmonės, kurie, nors
ir dirbtų nuo aušros iki sutemų, būtų pasmerkti skurdui ar net mir-
čiai iš bado.

Tarptautinis protekcionizmas, nors ir akivaizdžiai mažiau des-
truktyvus nei tarpvalstybinio ar tarpregioninio protekcionizmo po-
litika, sukeltų lygiai tokį patį poveikį ir būtų tikras Amerikos toles-
nio ekonominio nuosmukio receptas. Be abejo, kai kurios Amerikos
darbo vietos ir pramonės šakos būtų išsaugotos, tačiau tai kainuotų
brangiai. Amerikos užsienio produktų vartotojų gyvenimo lygis ir
realios pajamos priverstinai sumažėtų. Padidėtų visų JAV gamintojų,
kurie saugomos pramonės produktus naudoja kaip savo gamybos
veiksnius, sąnaudos ir jie taptų mažiau konkurencingi tarptautiniu
mastu. Be to, ką užsieniečiai galėtų daryti su pinigais, kuriuos jie už-
dirbo už JAV importą? Jie galėtų arba pirkti amerikietišku prekių,
arba palikti juos čia ir investuoti, o jeigu jų importas būtų sustabdytas
arba sumažintas, jie pirktų mažiau amerikietišku prekių arba inves-
tuotų mažesnes sumas. Taigi, išgelbėjus kelias neefektyvias ameri-
kiečių darbo vietas, daug daugiau efektyvių amerikiečių darbo vietų
būtų sunaikinta arba joms būtų užkirstas kelias atsirasti.

Taigi teigti, kad Anglija prarado savo buvusią išskirtinę padėtį
dėl laisvosios prekybos politikos, yra nesąmonė. Ji prarado savo po-
zicijas *nepaisant* laisvosios prekybos politikos ir dėl vėliau įsigalėjusios
socialistinės politikos. Lygiai taip pat nesąmonė teigti, kad XIX
a. JAV ekonominę persvarą įgijo dėl savo protekcionistinės politikos.
JAV pasiekė šią padėtį *nepaisant* protekcionizmo ir dėl *neprilygstamos*
vidaus laissez-faire politikos. Iš tiesų dabartinis Amerikos ekonomi-
nis nuosmukis, kurį Buchananas nori pakeisti, yra ne jos tariamos
laisvosios prekybos politikos rezultatas, o aplinkybė, kad Amerika
XX a. eigoje pamažu perėmė tą pačią socialistinę politiką, kuri anks-
čiau sužlugdė Angliją.

Prekyba ir imigracija

Atsižvelgdami į laisvosios prekybos argumentus, dabar pateiksime argumentus dėl imigracijos apribojimų derinimo su laisvosios prekybos politika. Tiksliau tariant, mes nuosekliai stiprinsime imigracijos apribojimus: nuo pradinio silpno teiginio, kad laisvąją prekybą ir imigracijos apribojimus galima derinti ir jie vienas kitam netrukdo, iki galutinio stipraus teiginio, kad principas, kuriuo grindžiama laisvoji prekyba, iš tikrųjų reikalauja tokių apribojimų.

Iš pat pradžių reikia pabrėžti, kad net ir griežčiausia imigracijos politika ar išskirtinė segregacijos forma neturi nieko bendra su laisvosios prekybos atmetimu ir protekcionizmu. Iš to, kad žmogus nenori bendrauti ar gyventi kaimynystėje, kurią sudaro meksikiečiai, haitiečiai, kinai, korėjiečiai, vokiečiai, katalikai, musulmonai, hinduistai ir t. t., neišplaukia, kad jis nenori per atstumą su jais prekiauti. Be to, net jei ir būtų taip, kad dėl imigracijos padidėtų realiosios pajamos, iš to neišplaukia, kad imigraciją reikia laikyti „gera“, nes materialinė gerovė nėra vienintelis svarbus dalykas. Tai, kas yra „gerovė“ ir „turtas“, veikiau yra *subjektyvu*, ir žmogui gali labiau patikti žemesni materialinio gyvenimo standartai ir didesnis atstumas nuo tam tikrų kitų žmonių nei aukštesni materialinio gyvenimo standartai ir mažesnis atstumas. Būtent absoliutus žmonių susivienijimo ir atsiskyrimo savanoriškumas – jokios prievartinės integracijos nebuvimas – įgalina taikius santykius – laisvą prekybą – tarp rasiškai, etniškai, lingvistiškai, religiška ar kultūriškai skirtingų žmonių.

Prekybos ir migracijos santykis yra elastingo pakeičiamumo (o ne griežto išskirtinumo): kuo daugiau (arba mažiau) vieno, tuo mažiau (arba daugiau) reikia kito. Esant kitoms vienodoms sąlygoms, įmonės keliasi į mažo darbo užmokesčio vietas, o darbo jėga – į didelio darbo užmokesčio vietas, todėl darbo užmokestis (už tą pačią darbo jėgą) ir kapitalas optimaliai lokalizuojami. Esant politinėms sienoms, atskiriančioms didelio ir mažo darbo užmokesčio vietas, ir nacionalinei (visos šalies mastu) prekybos ir imigracijos politikai, šios normalios imigracijos ir kapitalo eksporto tendencijos silpnėja esant laisvai prekybai ir stiprėja esant protekcionizmui. Kol meksikietiški produktai – žemo darbo užmokesčio zonos produktai – gali laisvai patekti į aukšto darbo užmokesčio zoną, pavyzdžiui, JAV, tol meksikiečiams mažėja paskata persikelti į JAV. Priešingai, jei Meksikos produktams neleidžiama patekti į Amerikos rinką, padi-

dėja meksikiečių darbuotojų motyvacija persikelti į JAV. Panašiai, kai JAV gamintojai gali laisvai pirkti iš Meksikos gamintojų ir vartotojų ir jiems parduoti, kapitalo eksportas iš JAV į Meksiką sumažės; tačiau, kai JAV gamintojams neleidžiama to daryti, padidėja patrauklumas perkelti gamybą iš JAV į Meksiką.

Panašiai kaip JAV *užsienio* prekybos politika daro įtaką imigracijai, taip ir jos *vidaus* prekybos politika. Vidaus laisvoji prekyba paprastai vadinama *laissez-faire* kapitalizmu. Kitaip tariant, šalies vyriausybė laikosi politikos nesikišti į savanoriškus vidaus šalių (piliečių) sandorius, susijusius su jų privačia nuosavybe. Vyriausybės politika — tai politika, padedanti apsaugoti savo piliečius ir jų privačią nuosavybę nuo vidaus agresijos, žalos ar sukčiavimo (lygiai taip pat, kaip ir užsienio prekybos ir agresijos atveju). Jei JAV laikytųsi griežtos vidaus laisvosios prekybos politikos, sumažėtų imigracija iš tokių mažo darbo užmokesčio regionų kaip Meksika, o kai vykdo „socialinės gerovės“ politiką, imigracija iš mažo darbo užmokesčio regionų tampa patrauklesnė.

„Atviros sienos“, invazija ir priverstinė integracija

Jeigu tokioje didelio darbo užmokesčio zonoje kaip JAV vyktų nevaržoma laisvoji prekyba tiek tarptautiniu, tiek vidaus mastu, imigracijos spaudimas iš mažo darbo užmokesčio šalių būtų nedidelis arba sumažėtų, todėl klausimas, ką daryti su imigracija, būtų ne toks aktualus. Kita vertus, jei JAV vykdytų protekcionistinę politiką, nukreiptą prieš mažo darbo užmokesčio šalių produktus, ir gerovės politiką šalies viduje, imigracijos spaudimas išliktų didelis ar net padidėtų, o imigracijos klausimas įgautų didelę reikšmę viešose diskusijose.

Akivaizdu, kad pagrindiniai pasaulio regionai, kuriuose darbo užmokestis yra didelis, — Šiaurės Amerika ir Vakarų Europa — šiuo metu yra atsidūrę pastarojoje situacijoje, kurioje imigracija tampa vis aktualesniu visuomenės rūpesčiu. Atsižvelgiant į nuolat didėjantį imigracijos spaudimą iš žemo darbo užmokesčio pasaulio regionų, buvo pasiūlytos trys bendrosios imigracijos problemos sprendimo strategijos: besąlygiška laisvoji imigracija, sąlyginė laisvoji imigracija ir ribojamoji imigracija. Nors daugiausia dėmesio skirsime dviem pastarosioms alternatyvoms, reikėtų pateikti keletą pastabų dėl besą-

lygiškai laisvos imigracijos pozicijos, bent jau tam, kad parodytume jos intelektualinio bankroto mastą.

Besąlygiškai laisvos imigracijos šalininkų teigimu, laisva imigracija JAV, kaip didelio darbo užmokesčio zonos, visada būtų naudinga, todėl ji turėtų vykdyti atvirų sienų politiką, nepriklausomai nuo esamų sąlygų, t. y. net jei JAV būtų įsivėlusį protekcionizmo ir vidaus gerovės pinkles. Tačiau, be abejo, toks pasiūlymas protingam žmogui atrodo fantastiškas. Tarkime, kad JAV, o dar geriau Šveicarija, paskelbtų, jog nebebus jokios pasienio kontrolės, kad kiekvienas, galintis sumokėti už kelionę, galės įvažiuoti į šalį ir, kaip gyventojas, turės teisę į visas „įprastas“ vidaus gerovės nuostatas. Ar galima abejoti, koks pražūtingas toks eksperimentas būtų dabartiniame pasaulyje. JAV ir dar greičiau Šveicariją užplūstų milijonai trečiojo pasaulio imigrantų, nes gyvenimas Amerikos ir Šveicarijos viešosiose gatvėse ir už jų ribų yra patogus, palyginti su gyvenimu daugelyje trečiojo pasaulio regionų. Socialinės rūpybos išlaidos smarkiai išaugtų, o uždususi ekonomika suskiltų ir žlugtų, nes pragyvenimo fondas — iš praeities sukauptos ir paveldėtos kapitalo atsargos — būtų išgrobstytas. Civilizacija JAV ir Šveicarijoje išnyktų, kaip kadaise išnyko iš Romos ir Graikijos.

Kadangi besąlygišką laisvąją imigraciją reikia laikyti nacionalinės savižudybės receptu, tipiška laisvųjų prekybininkų pozicija yra sąlyginės laisvosios imigracijos alternatyva. Pagal šį požiūrį JAV ir Šveicarija pirmiausia turėtų grįžti prie neribotos laisvosios prekybos ir panaikinti visas iš mokesčių finansuojamas gerovės programas, ir tik tada atverti savo sienas visiems norintiems atvykti. Tuo tarpu, kolgerovės valstybė vis dar veikia, imigracija turėtų būti vykdoma su sąlyga, kad imigrantai negalės naudotis vidaus gerovės programomis.

Nors šio požiūrio klaida ne tokia akivaizdi, o pasekmės ne tokios dramatiškos, kaip besąlygiškos laisvos imigracijos atveju, vis dėlto šis požiūris yra klaidingas ir žalingas. Be abejo, jei būtų laikomasi šio pasiūlymo, imigracijos spaudimas Šveicarijai ir JAV sumažėtų, tačiau jis neišnyktų. Iš tiesų, vykdamas laisvosios prekybos politiką tiek užsienio, tiek vidaus rinkoje, darbo užmokesčio lygis Šveicarijoje ir JAV gali dar labiau padidėti, palyginti su darbo užmokesčiu kitose vietovėse (kuriose vykdoma ne tokia apšviesta ekonominė politika). Vadinasi, abiejų šalių patrauklumas gali net padidėti. Bet kuriuo atveju tam tikras imigracijos spaudimas išliktų, todėl turėtų egzistuoti tam tikra imigracijos politikos forma. Ar laisvąją prekybą grindžiantys

principai reiškia, kad ši politika turi būti sąlyginė „laisvosios imigracijos“ politika? Ne. Nėra jokios analogijos tarp laisvosios prekybos ir laisvosios imigracijos bei ribotos prekybos ir ribotos imigracijos. Prekybos ir imigracijos reiškiniai iš esmės skiriasi, o sąvokų „laisvas“ ir „ribotas“ reikšmė, siejant jas su abiem terminais, yra kategoriškai skirtinga. Žmonės gali judėti ir migruoti, o prekės ir paslaugos savaimė negali.

Kitaip tariant, nors žmogus gali persikelti iš vienos vietos į kitą niekieno neverčiamas, prekių ir paslaugų negalima siųsti iš vienos vietos į kitą, jei su tuo nesutinka ir siuntėjas, ir gavėjas. Kad ir koks banalus atrodytų šis skirtumas, jis turi lemtingų pasekmių. Mat tada *laisva*, siejant su prekyba, reiškia prekybą tik privačių namų ūkių ir įmonių kvietimu; o *ribota* prekyba reiškia ne namų ūkių ir įmonių apsaugą nuo nekviestų prekių ar paslaugų, bet įsiveržimą į privačių namų ūkių ir įmonių teisę teikti arba atsisakyti teikti kvietimus į savo nuosavybę ir jos panaikinimą. Priešingai, *laisva* kartu su imigracija reiškia ne atskirų namų ūkių ir įmonių kviestinę imigraciją, o nepageidaujamą įsiveržimą arba priverstinę integraciją; o *ribota* imigracija iš tikrųjų reiškia arba bent jau gali reikšti privačių namų ūkių ir įmonių apsaugą nuo nepageidaujamo įsiveržimo ir priverstinės integracijos. Taigi, pasisakant už laisvąją prekybą ir ribotą imigraciją, laikomasi to paties principo: reikalauti, kad žmonės būtų kviečiami, kaip ir prekės bei paslaugos.

Priešingai, laisvosios prekybos ir laisvosios rinkos šalininkas, laikantis (sąlyginės) laisvosios imigracijos pozicijos, yra išitraukęs į intelektualinį nenuoseklumą. Laisva prekyba ir rinkos reiškia, kad privačios nuosavybės savininkai gali gauti arba siųsti prekes iš kitų savininkų ir kitiems savininkams be valdžios įsikišimo. Vyriausybė nedalyvauja užsienio ir vidaus prekybos procese, nes kiekvienai siunčiamai prekei ar paslaugai yra norintis (mokantis) gavėjas, todėl visi vietos pokyčiai, kaip siuntėjo ir gavėjo susitarimų rezultatas, turi būti laikomi abipusiai naudingais. Vienintelė vyriausybės funkcija — palaikyti prekybos procesą (saugant piliečių ir vidaus nuosavybę).

Tačiau žmonių judėjimo atžvilgiu ta pati vyriausybė, norėdama atlikti savo apsauginę funkciją, turės padaryti daugiau nei tik leisti įvykiams vykti sava vaga, nes žmonės, kitaip nei produktai, turi valią ir gali migruoti. Todėl gyventojų judėjimas, kitaip nei produktų gabenimas, savaimė nėra abipusiai naudingas įvykis, nes jis ne visada — būtinai ir visada — yra konkretaus gavėjo ir siuntėjo susitarimo rezultatas. Gali būti siuntų (imigrantų) be norinčių vietinių gavėjų.

Tokiu atveju imigrantai yra užsienio įsibrovėliai, o imigracija yra invazijos aktas. Be abejo, pagrindinė vyriausybės apsauginė funkcija apima užsienio invazijos prevenciją ir užsienio įsibrovėlių išsiuntimą. Lygiai taip pat neabejotina, kad norėdama tai padaryti ir imigrantams taikyti tą patį reikalavimą kaip ir importui (būti pakviestiems vietos gyventojų), ši vyriausybė negali teisėtai leisti tokios laisvos imigracijos, kurią propaguoja dauguma laisvųjų prekybininkų. Įsivaizduokite, kad JAV ir Šveicarija atvertų savo sienas visiems, kas tik nori atvykti, tik su sąlyga, kad imigrantai negalėtų naudotis visomis socialinėmis garantijomis, kurios būtų skirtos tik JAV ir Šveicarijos piliečiams. Be sociologinės problemos, kad taip būtų sukurtos dvi skirtingos vietos gyventojų klasės ir taip sukelta didelė socialinė įtampa, taip pat nekyla abejonių dėl šio eksperimento rezultatų dabartiniame pasaulyje. Rezultatas būtų ne toks drastiškas ir ne toks greitas kaip besąlygiškos laisvos imigracijos scenarijaus atveju, tačiau jis taip pat prilygtų masinei svetimšalių invazijai ir galiausiai lemtų Amerikos ir Šveicarijos civilizacijos sunaikinimą. Taigi, norėdama atlikti savo pagrindinę funkciją — ginti savo piliečius ir jų vidaus turtą, — didelio darbo užmokesčio zonos vyriausybė negali laikytis *laissez-passers* imigracijos politikos, bet privalo imtis ribojančių priemonių.

Anarchokapitalistinis modelis

Nuo pripažinimo, kad laisvosios prekybos ir rinkų šalininkai negali pasisakyti už laisvą imigraciją, neįsiveldami į nenuoseklumą ir prieštaravimus, taigi, kad imigraciją reikia — logiškai — riboti, iki tolesnio pripažinimo, *kaip* ją reikia riboti, tik mažas žingsnis. Tiesą sakant, šiuo metu visos aukšto darbo užmokesčio zonos vyriausybės vienaip ar kitaip riboja imigraciją. Niekur imigracija nėra „laisva“ nei besąlygiškai, nei sąlygiškai. Tačiau, pavyzdžiui, JAV ir Šveicarijos taikomi imigracijos apribojimai yra visiškai skirtingi. Kokie apribojimai turėtų būti taikomi? Tiksliau, kokius imigracijos apribojimus laisvasis prekybininkas ir laisvasis rinkos dalyvis logiškai privalo palaikyti ir skatinti? Pagrindinis aukšto darbo užmokesčio zonos šalies imigracijos politikos principas kyla iš išvalgos, kad imigracija, norėdama būti laisva ta pačia prasme, kaip ir laisva prekyba, turi būti *kviestinė imigracija*. Išsamiau paaiškinus ir paaiškinus kvietimų ir invazijos bei priverstinės integracijos sąvoką, paaiškėja, kad ji yra labai svarbi.

Šiuo tikslu pirmiausia kaip konceptualų orientyrą būtina daryti prielaidą, kad egzistuoja tai, ką politiniai filosofai vadina privačios nuosavybės anarchija, anarchokapitalizmu arba sutvarkyta anarchija: visa žemė yra privati nuosavybė, įskaitant visas gatves, upes, oro uostus, uostus ir pan. Kai kurių žemės sklypų nuosavybės teisė gali būti neribota, t. y. savininkui leidžiama daryti su savo nuosavybe, ką tik jis nori, jei tik jis fiziškai nepažeidžia kitų asmenų nuosavybės. Kitų teritorijų atžvilgiu nuosavybės teisė gali būti daugiau ar mažiau apribota. Kaip šiuo metu yra kai kuriose gyvenvietėse, savininkas gali būti susaistytas sutartiniais apribojimais dėl to, ką jis gali daryti su savo nuosavybe (ribojamosios sutartys, savanoriškas zonavimas), kurie gali apimti, pavyzdžiui, gyvenamąją, o ne komercinę paskirtį, draudimą statyti aukštesnius nei keturių aukštų pastatus, draudimą parduoti ar nuomoti turtą nesusituokusioms poroms, rūkaliams ar vokiečiams.

Akivaizdu, kad tokioje visuomenėje nėra tokio dalyko kaip imigracijos laisvė ar imigranto teisė. Tai, kas egzistuoja, yra nepriklausomų privačios nuosavybės savininkų laisvė įsileisti arba neįsileisti kitų į savo nuosavybę pagal savo pačių apribotas arba neapribotas nuosavybės teises. Į vienus plotus įsileisti gali būti lengva, o į kitus — beveik neįmanoma. Be to, įleidimas į vienos šalies nuosavybę nereiškia „laisvės judėti“, nebent kiti nuosavybės savininkai su tokiu judėjimu sutiktų. Imigracijos ar neimigracijos, įtraukimo ar išskirtinumo, desegregacijos ar segregacijos, nediskriminavimo ar diskriminacijos bus tiek, kiek pageidaus atskiri savininkai ar savininkų asociacijos.

Anarchokapitalistinės visuomenės modelį cituoju todėl, kad pagal apibrėžtį jo rėmuose toks dalykas kaip priverstinė integracija (nekviesta migracija) nėra įmanomas (leidžiamas). Pagal šį scenarijų nėra jokio skirtumo tarp fizinio prekių judėjimo ir žmonių migracijos. Kaip kiekvienas prekių judėjimas atspindi pagrindinį siuntėjo ir gavėjo susitarimą, taip ir visi imigrantų judėjimai į anarchokapitalistinę visuomenę ir jos viduje yra susitarimo tarp imigranto ir vieno ar keleto priimančių vidaus nuosavybės savininkų rezultatas. Taigi, net jei galiausiai anarchokapitalistinis modelis atmetamas — ir jei realizmo sumetimais daroma prielaida, kad egzistuoja vyriausybė ir „viešosios“ (be privačios) gėrybės bei nuosavybė — tai aiškiai parodo, kokia turėtų būti vyriausybės imigracijos politika, jei ir tiek, kiek ši vyriausybė savo teisėtumą kildina iš „liaudies“ suvereniteto ir yra laikoma susitarimo arba „visuomeninės sutarties“ išdava (kaip, žinoma, yra visų šiuolaikinių postmonarchinių vyriausybių atveju).

„Liaudies“ vyriausybė, kurios svarbiausiu uždaviniu tapo piliečių ir jų nuosavybės apsauga (vidaus saugumo kūrimas), neabejotinai norėtų išsaugoti, o ne panaikinti šį anarchokapitalizmo bruožą be prievartinės integracijos!

Norint suvokti, ką tai reiškia, būtina paaiškinti, kaip anarchokapitalistinė visuomenė keičiasi įvedus vyriausybę ir kaip tai veikia imigracijos problemą. Kadangi anarchokapitalistinėje visuomenėje nėra vyriausybės, nėra aiškios skirties tarp vidaus gyventojų (vietos piliečių) ir užsieniečių. Toks skirtumas atsiranda tik įvedus vyriausybę. Tuomet teritorija, į kurią išsiplečia vyriausybės valdžia, tampa vidaus teritorija, o visi, gyvenantys už šios teritorijos ribų, tampa užsieniečiais. Atsiranda valstybės sienos (ir pasai), skirtingai nuo privačios nuosavybės sienų (ir nuosavybės teisių), ir imigracija įgyja naują prasmę. Imigracija tampa užsieniečių imigracija per valstybės sienas, o sprendimas, ar asmuo turi būti įleistas, priklauso nebe išimtinai privačios nuosavybės savininkams ar tokių savininkų asociacijoms, bet vyriausybei, kaip vidaus saugumo gamintojui. Dabar, jei vyriausybė neįleidžia asmens, nors egzistuoja vidaus gyventojas, kuris nori įsileisti tą patį asmenį į savo nuosavybę, rezultatas yra prievartinis neįleidimas; o jei vyriausybė įsileidžia asmenį, nors neegzistuoja vidaus gyventojas, kuris norėtų, kad tas asmuo būtų jo nuosavybėje, rezultatas yra prievartinė integracija.

Be to, kartu su valdžios institucija atsiranda viešosios nuosavybės ir gėrybių, t. y. visiems šalies gyventojams bendrai priklausančios nuosavybės ir gėrybių, kurias kontroliuoja ir administruoja valdžia, institucija. Kuo didesnė ar mažesnė bus viešoji ir valstybinė nuosavybė, tuo didesnė ar mažesnė bus potenciali priverstinės integracijos problema. Panagrinėkime, pavyzdžiui, socialistinę visuomenę, tokią kaip buvusi Sovietų Sąjunga ar Rytų Vokietija. Visi gamybos veiksniai, įskaitant visą žemę ir gamtinius išteklius, priklauso valstybei. Taigi, jei vyriausybė įsileidžia nekviestą imigrantą, ji potencialiai gali jį įsileisti į bet kurią šalies vietą, nes, nesant privačios žemės nuosavybės, nėra jokių apribojimų jo vidinei migracijai, išskyrus tuos, kuriuos nustato vyriausybė. Todėl socializmo sąlygomis priverstinė integracija gali plisti visur ir taip nepaprastai sustiprėti. (Tiesą sakant, Sovietų Sąjungoje ir Rytų Vokietijoje valdžia galėjo ketvirčiuoti svetimšalį kienu nors privačiame name ar bute. Ši priemonė — ir dėl to labai sustiprėjusi priverstinė integracija — buvo pateisinama „faktu“, kad visi privatūs namai stovėjo ant valstybinės žemės).

Žinoma, socialistinės šalys nebus didelio darbo užmokesčio te-

ritorijos arba bent jau ilgai tokiomis neliks. Jų problema — ne imigracija, o emigracijos spaudimas. Sovietų Sąjunga ir Rytų Vokietija draudė emigraciją ir žudė žmones už bandymą išvykti iš šalies. Tačiau prievartinės integracijos išplėtimo ir suintensyvėjimo problema išlieka ir už socializmo ribų. Be abejo, ne socialistinėse šalyse, tokiose kaip JAV, Šveicarija ir Vokietijos Federacinė Respublika, kurios yra mėgstamos imigracijos kryptys, valdžios priimtas imigrantas negalėjo persikelti tiesiog bet kur. Imigranto judėjimo laisvę labai ribotų privačios nuosavybės, ypač privačios žemės, mastas. Vis dėlto, judėdamas viešaisiais keliais arba naudodamasis viešosiomis transporto priemonėmis, būdamas valstybinėje žemėje, viešuosiuose parkuose ir pastatuose, imigrantas potencialiai gali kirsti kelią kiekvienam šalies gyventojui, netgi patekti į bet kurio iš jų artimiausią kaimynystę ir praktiškai atsidurti prie pat jo namų slenksčio. Kuo mažesnis viešosios nuosavybės kiekis, tuo problema bus mažiau opi. Tačiau kol egzistuoja kokia nors viešoji nuosavybė, jos visiškai išvengti neįmanoma.

Korekcija ir prevencija

Liaudies vyriausybė, norinti apsaugoti savo piliečius ir jų nuosavybę nuo prievartinės integracijos ir svetimšalių įsibrovėlių, turi du būdus, kaip tai padaryti: korekcinį ir prevencinį. Korekcinis metodas skirtas prievartinės integracijos padariniams sušvelninti, kai įvykis jau yra įvykęs (ir įsibrovėliai jau yra). Kaip nurodyta, siekdama šio tikslo, vyriausybė turi kuo labiau sumažinti valstybinės nuosavybės kiekį. Be to, kad ir koks būtų privačios ir viešosios nuosavybės santykis, vyriausybė turi ne kriminalizuoti, o įtvirtinti bet kurio privačios nuosavybės savininko teisę įsileisti ir neįsileisti kitų į savo nuosavybę. Jei beveik visa nuosavybė priklauso privačiai, o vyriausybė padeda įgyvendinti privačios nuosavybės teises, tai nekviesti imigrantai, net jei jiems pavyktų patekti į šalį, greičiausiai toli nenukeliautų.

Kuo išsamiau ši korekcinė priemonė bus įgyvendinta (kuo didesnis privačios nuosavybės laipsnis), tuo mažiau reikės apsaugos priemonių, pavyzdžiui, sienų apsaugos. Pavyzdžiui, JAV ir Meksikos pasienyje apsaugos nuo užsienio užpuolikų išlaidos yra palyginti didelės, nes ilgoje atkarpoje JAV pusėje nėra privačios nuosavybės. Tačiau net jei pasienio apsaugos išlaidas galima sumažinti privati-

zavimo būdu, jos neišnyks, kol bus dideli pajamų ir darbo užmokesčio skirtumai tarp didelio ir mažo darbo užmokesčio teritorijų. Taigi, norėdama atlikti savo pagrindinę apsaugos funkciją, didelio darbo užmokesčio teritorijos vyriausybė taip pat turi imtis preventinių priemonių. Visuose įvažiavimo į šalį uostuose ir prie jos sienų vyriausybė, kaip savo piliečių patikėtinė, privalo tikrinti, ar visi naujai atvykstantys asmenys turi įvažiavimo bilietą — galiojantį vietinio turto savininko kvietimą — ir kiekvieną, neturintį tokio bilieto, išsiųsti iš šalies savo lėšomis.

Galiojantys kvietimai — tai vieno ar daugiau privačių buitinių ar komercinių gavėjų ir atvykstančio asmens sutartys. *Pagal* sutartinis priėmimas, kviečiančioji šalis gali disponuoti tik savo privačia nuosavybe. Vadinasi, priėmimas neigiamai reiškia — panašiai kaip ir sąlyginės laisvos imigracijos scenarijus — kad imigrantui neteikiama jokia valstybės finansuojama gerovė. Teigiamai jis reiškia, kad priimančioji šalis prisiima teisinę atsakomybę už savo pakviestojo veiksmus jo buvimo laikotarpiu. Kviečiantysis asmuo atsako visa savo nuosavybe už visus nusikaltimus, kuriuos kviečiamasis padaro bet kurios trečiosios šalies asmeniui ar turtui (kaip tėvai atsako už savo atžalų nusikaltimus, kol jie yra tėvų namų ūkio nariai). Ši prievolė, kuri praktiškai reiškia, kad kviestiniai asmenys turės apdrausti visų savo svečių civilinę atsakomybę, baigiasi, kai kviestinis asmuo išvyksta iš šalies arba kai kitas šalies turto savininkas prisiima atsakomybę už atitinkamą asmenį (įsileisdamas jį į savo nuosavybę).

Kvietimas gali būti privatus (asmeninis) arba komercinis, laikinai ribotas arba neribotas, susijęs tik su būstu (apgyvendinimu, gyvenamąja vieta) arba būstu ir darbu (tačiau negali būti galiojančios sutarties, kurioje būtų numatytas tik darbas, bet ne būstas). Tačiau bet kuriuo atveju, kaip sutartinius santykius, kiekvieną kvietimą kviečiantysis gali atšaukti arba nutraukti; o nutraukus kvietimą, kviečiamasis — nesvarbu, ar tai būtų turistai, atvykstantis verslininkas, ar nuolat šalyje gyvenantis užsienietis — turės išvykti iš šalies (išskyrus atvejus, kai kitas nuolat šalyje gyvenantis pilietis sudaro su juo sutartį dėl kvietimo).

Kviečiamasis gali prarasti teisinį nevietinio gyventojų arba užsieniečio rezidentų, kuriam visada gali grėsti tiesioginė išsiuntimo iš šalies grėsmė, statusą tik įgijęs pilietybę. Vadovaujantis siekiu, kad visa imigracija (kaip ir prekyba) taptų kviestinė-sutartinė, pagrindinis pilietybės įgijimo reikalavimas yra nuosavybės teisės, tiksliau, nuosavybės teisės į nekilnojamąjį turtą ir gyvenamąjį būstą įgijimas.

Priešingai, su pačia kviestinės migracijos idėja būtų nesuderinama pilietybės suteikimas pagal teritorinį principą, kaip tai daroma JAV, pagal kurį vaikas, gimęs priimančiojoje šalyje negyvenančiam ar joje gyvenančiam užsieniečiui, automatiškai įgyja šios šalies pilietybę. Iš tikrųjų toks vaikas įgyja, kaip pripažįsta dauguma kitų didelio darbo užmokesčio zonų vyriausybių, savo tėvų pilietybę. Jei priimančiosios šalies vyriausybė suteikia šiam vaikui pilietybę, tai reiškia, kad ji nevykdo savo pagrindinės apsauginės funkcijos ir iš tikrųjų prilygsta invazijos aktui, kurį vyriausybė vykdo prieš savo piliečius. Tapti piliečiu reiškia įgyti teisę likti šalyje visam laikui, o nuolatinį kvietimą galima užsitikrinti tik įsigijus gyvenamąjį būstą iš piliečio gyventojų. Tik parduodamas nekilnojamąjį turtą užsieniečiui, pilietis parodo, kad sutinka su svečio nuolatinio gyvenimu (ir tik tuo atveju, jei imigrantas įsigijo ir sumokėjo už nekilnojamąjį turtą ir gyvenamąjį būstą priimančiojoje šalyje, jis prisiima nuolatinį suinteresuotumą savo naujosios šalies gerove ir klestėjimu). Be to, rasti pilietį, kuris norėtų parduoti gyvenamąjį būstą, ir būti pasirengusiam bei galinčiam už jį sumokėti, nors ir yra būtina sąlyga pilietybei įgyti, gali ir nepakakti. Jei ir tiek, kiek atitinkamam namų valdos turtui taikomi ribojantys susitarimai, kliūtys, kurias turi įveikti būsimasis pilietis, gali būti gerokai didesnės. Pavyzdžiui, Šveicarijoje pilietybės suteikimui gali būti reikalaujama, kad gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto pardavimą užsieniečiams patvirtintų dauguma arba net visi tiesiogiai suinteresuoti vietos nekilnojamojo turto savininkai.

Išvada

Vertinant pagal imigracijos politiką, kurios reikia norint apsaugoti savo piliečius nuo svetimšalių invazijos ir prievartinės integracijos — ir užtikrinti, kad visi tarptautiniai gyventojų judėjimai būtų kviestiniai ir sutartiniai — Šveicarijos vyriausybei tai sekasi daug geriau nei Jungtinėms Valstijoms. Sunkiau atvykti į Šveicariją kaip nekviestam asmeniui arba pasilikti joje kaip nekviestam užsieniečiui. Visų pirma užsieniečiui daug sunkiau įgyti pilietybę, o teisinis skirtumas tarp nuolat gyvenančių piliečių ir nuolat gyvenančių užsieniečių yra aiškiau išlaikytas. Nepaisant šių skirtumų, tiek Šveicarijos, tiek JAV vyriausybės vykdo imigracijos politiką, kuri laikytina pernelyg atlaidžia.

Be to, pernelyg atlaidžią imigracijos politiką ir dėl to Šveicarijos ir JAV gyventojų priverstinę integraciją su užsieniečiais apsunkina tai, kad abiejose šalyse (ir kitose didelio darbo užmokesčio srityse) yra gana didelė viešoji nuosavybė, kad iš mokesčių finansuojamos socialinės apsaugos nuostatos yra didelės ir vis didėja, o užsieniečiai iš jų neišskiriami, ir kad, priešingai oficialiems pareiškimams, net ir laisvosios prekybos politikos laikymasis nėra tobulas. Todėl Šveicarijoje, JAV ir daugumoje kitų didelio darbo užmokesčio regionų vis garsiau protestuojama prieš imigracijos politiką.

Šio rašinio tikslas buvo ne tik pagrįsti viešosios nuosavybės privatizavimą, vidaus laissez faire ir tarptautinę laisvąją prekybą, bet ir ypač griežtą imigracijos politiką. Parodydami, kad laisvoji prekyba yra nesuderinama su (besąlygiškai ar sąlygiškai) laisva imigracija ir kad laisvoji prekyba vietoj to reikalauja, kad migracijai būtų taikoma sąlyga būti pakviestam ir sudaryti sutartį, tikimės prisidėti prie labiau apšviestos ateities politikos šioje srityje.